ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr. A420258520
Lietas arhīva Nr. AA43-0916-21/6
ECLI:LV:ADAT:2021:1201.A420258520.8.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2021.gada 1.decembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Inga Juhņeviča-Knoka,
tiesneses Sanita Kanenberga un Indra Meldere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izdot labvēlīgu administratīvo aktu par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma 5000 *euro* piešķiršanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2021.gada 14.maija spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas bāriņtiesa (turpmāk – bāriņtiesa) ar 2019.gada 19.marta lēmumu Nr.1-6/522 nolēma neatjaunot pieteicējam /pers. A/ bērna /pers. B/ aizgādības tiesības un celt prasību tiesā par bērna aizgādības tiesību atņemšanu pieteicējam (turpmāk – Bāriņtiesas lēmums). Ar Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 17.decembra spriedumu administratīvajā lietā Nr.A420186319 (turpmāk – spriedums lietā Nr.A420186319) tika apmierināts pieteicēja pieteikums, kā arī uzlikts pienākums bāriņtiesai nekavējoties pēc šā sprieduma spēkā stāšanās atjaunot bērna aizgādības tiesības pieteicējam. Spriedums ir stājies spēkā.

Pieteicējs vērsās Rīgas domē (turpmāk – dome) ar iesniegumu par nemantiskā kaitējuma 5000 *euro* apmērā atlīdzinājumu, kas viņam nodarīts ar Bāriņtiesas lēmumu.

[2] Ar domes 2020.gada 17.septembra lēmumu Nr.746 (turpmāk – Lēmums) pieteicēja prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts, secinot, ka konkrētajā gadījumā likumā noteiktajā kārtībā nav ticis konstatēts Bāriņtiesas lēmuma prettiesiskums. Secīgi dome nekonstatēja nevienu no Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 4.-6.pantā noteiktajiem priekšnoteikumiem zaudējuma atlīdzināšanai. Pieteicēja viedokļa noskaidrošana papildus iesniegumā norādītajam nav lietderīga.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru viņam tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums 5000 *euro* apmērā, izdošanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējs iesniedza domei iesniegumu par zaudējumu atlīdzinājumu saistībā ar Bāriņtiesas lēmumu, bet Lēmumā kļūdaini norādīts, ka pieteicējs vēlas saņemt atlīdzinājumu par 2020.gada 19.marta lēmumu, par kuru pieteicēja iesniegumā nav nekas minēts.

[3.2] Bāriņtiesas lēmums aizskāra pieteicēja godu un cieņu, kā arī radīja pieteicējam psiholoģiskus pārdzīvojumus, jo viņš ilgstoši izjuta pazemojumu par iestādes apgalvojumiem, ka nav cienīgs realizēt aizgādību un pat tikties ar meitu. Bāriņtiesa gan pieņemtajā lēmumā, gan tiesai sniegtajos paskaidrojumos ir pazemojusi pieteicēju, kā arī norādījusi neatbilstošu informāciju.

[3.3] Bāriņtiesas lēmuma pārsūdzēšanai pieteicējam nācās lūgt radinieku palīdzību, tādējādi pieteicējs bija spiests radiniekiem skaidrot situāciju un to, ka Bāriņtiesas lēmums neatbilst faktiskajiem apstākļiem.

[3.4] Dome nav izvērtējusi pieteicēja iesniegumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu pēc būtības. Tādējādi Lēmums ir nepamatots.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2021.gada 14.maija spriedumu pieteicēja pieteikums daļēji apmierināts un bāriņtiesai uzlikts pienākums mēneša laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās rakstveidā atvainoties pieteicējam. Pārējā daļā pieteikums noraidīts. Spriedums motivēts šādi.

[4.1] Tiesa konstatēja faktiskos apstākļus, atsaucoties uz lietā esošajiem dokumentiem un tajos minēto.

[4.2] Tiesa atsaucās uz Administratīvā procesa likuma 92.pantā, Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta 1.punktā un 5.panta pirmajā daļā noteikto.

No Administratīvās apgabaltiesas sprieduma lietā Nr.A420186319 un Senāta 2020.gada 6.aprīļa lēmuma lietā

Nr.A20186319 tiesa konstatēja, ka gan Administratīvā apgabaltiesa, gan Senāts nav piekrituši bāriņtiesas secinājumiem par to, ka lietā pastāv Civillikuma 203.panta pirmajā daļā minētie apstākļi pārtraukto bērna aizgādības tiesību neatjaunošanai pieteicējam.

Administratīvā apgabaltiesa spriedumā lietā Nr.A20186319 norādījusi, ka bāriņtiesas konstatētie trūkumi neapliecina aprūpes un uzraudzības nenodrošināšanu bērnam no pieteicēja puses tādā mērā, kas prasītu piemērot galējo līdzekli – aizgādības pārtraukšanu, jo īpaši tādēļ, ka bāriņtiesai ir tiesības nodibināt aizbildnību arī tad, ja bērns nav zaudējis vecāku aizgādību. Lai arī nav konstatējams, ka aprūpes pienākums tādā apjomā, ko pieteicējs faktiski varētu sniegt, pilnībā netiek izpildīts, pieteicēja attieksme apliecina vēlmi un gatavību stiprināt saikni ar bērnu, atbalstīt, kad vien nepieciešams savu iespēju robežās. Tā kā aizgādības tiesību liegšana ir pieļaujama tikai īpašos gadījumos, konkrētajā gadījumā pieteicēja īstenotajā aprūpē pastāvošu vai potenciālu apdraudējumu bērna fiziskajai, garīgajai un tikumiskajai attīstībai tiesa nav saskatījusi. Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka nepastāv Civillikuma 203.panta pirmajā daļā minētie apstākļi, lai vecākam pārtrauktu bērna aizgādības tiesības. Tā kā bērns ikdienā dzīvo ar aizbildni (bērna mātes māti), tad pieteicējam ir objektīvi ierobežotas iespējas bērna aprūpes un uzraudzības īstenošanā pilnā apjomā. Nedzīvošana kopā ar bērnu neatbrīvo vecāku no pienākuma uzturēt bērnu, ko pieteicējs arī dara, maksājot uzturlīdzekļus. Pieteicējs neatteicās no bērna aprūpes bērna mātes slimošanas laikā, bet lūdza bāriņtiesas atbalstu šā jautājuma sakārtošanā, tomēr bāriņtiesa, novērtējot lietas apstākļus, atzina, ka bērna dzīvošana pie pieteicēja nebūs bērna vislabākajās interesēs. Apgabaltiesa secināja, ka pieteicējs uztur kontaktus ar bērnu, pieteicējs bērnu ik pa laikam satiek, kopā ir svinēti svētki, bet pieteicējam ir objektīvi iemesli, kāpēc saskarsme nenotiek biežāk. Pieteicējs interesējas par bērna attīstību, sekmēm u.tml., šo informāciju iegūstot no bērna mātes, kā arī, lai uzturētu kontaktus ar bērnu, ir nopircis bērnam telefonu un regulāri zvanīja. Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzina par nepamatotu bāriņtiesas secinājumu, ka pieteicējs neinteresējas par bērnu.

Arī Senāts lēmumā norādījis, ka aizgādības tiesību pārtraukšana vecākam ir izņēmuma līdzeklis, ja citi risinājumi nav iespējami. Aizgādības tiesības ir pārtraucamas tikai tad, ja ir konstatējami Civillikuma 203.panta pirmajā daļā minētie apstākļi bērna tiesību pārkāpšanā un šos pārkāpumus nav iespējams novērst citādi, kā vien pārtraucot vecāka aizgādības tiesības. Pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tad, ja vecāks ilgstoši neuztur kontaktu, tostarp nesatiekas ar bērnu un vispār par bērnu neizrāda interesi, pat pastarpināti, tādējādi bērna vecāks ir norobežojies no tēva. Šajā gadījumā apgabaltiesa nav konstatējusi šādus, kā arī līdzīgus apstākļus.

Tiesa secināja, ka minētie tiesu nolēmumi par Bāriņtiesas lēmumu satur tādu novērtējumu, kas dod pamatu izdarīt secinājumu par to, ka Bāriņtiesas lēmums pēc būtības ir prettiesisks administratīvais akts. Līdz ar to saskaņā ar Administratīvā procesa likumu un Zaudējumu atlīdzināšanas likumu ir atzīstams par pierādītu pamats atlīdzinājuma pieprasīšanai.

[4.3] Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta otrā daļa noteic, ka faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzinājuma apmēru. Minētā panta trešā daļa noteic, ja ar prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību privātpersonai ir nodarīts būtisks tiesību aizskārums, nemantiskā kaitējuma esība ir uzskatāma par pierādītu.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā daļa noteic, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Minētā panta otrajā daļā noteikts, ka nemantisko kaitējumu atlīdzina, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, – atvainojoties vai samaksājot atbilstīgu atlīdzību. Savukārt šā panta trešā daļa noteic, ka, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās, bet ceturtā daļa – ka nemantiskā kaitējuma atlīdzību nosaka līdz 7000 *euro* apmērā. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro* apmērā, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*.

No minētā tiesiskā regulējuma izriet, ka sākotnēji ir jānoskaidro, vai ar konkrēto administratīvo aktu personai ir radīts būtisks aizskārums, jo tikai būtisks aizskārums rada tiesības uz kaitējuma atlīdzināšanu. Ja aizskārums ir būtisks, tad tiesai jāvērtē kaitējuma smagums un atbilstoši tam, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, jālemj par piešķiramā atlīdzinājuma veidu un tā apmēru.

Savukārt Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pants (līdzatbildība) noteic, ka cietušais nav tiesīgs pilnīgi vai daļēji saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja viņš nav, izmantojot savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu (panta pirmā daļa). Cietušais nav tiesīgs saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja ar apzinātu rīcību ir veicinājis viņam nodarītā zaudējuma rašanos vai tā apmēra palielināšanos (panta otrā daļa).

Tādējādi būtiska nozīme atlīdzinājuma noteikšanā ir personas līdzdarbības pienākums kaitējuma atlīdzināšanā – personai ir jābūt aktīvai savu tiesību aizsardzībā.

[4.4] Tiesību normas, kas regulē pārtraukto bērnu aizgādības tiesību atjaunošanu, pamatā izdotas ar mērķi aizsargāt bērna vecāka intereses nodrošināt bērna intereses.

Tādēļ aizskārums, kas nodarīts minētajām interesēm, neatjaunojot pārtrauktās bērna aizgādības tiesības apstākļos, kad nepastāv Civillikuma 203.panta pirmajā daļā minētie šķēršļi pārtraukto bērna aizgādības tiesību neatjaunošanai, tiesas vērtējumā ir uzskatāms par būtisku aizskārumu.

Vienlaikus tiesa secināja, ka šis aizskārums tieši pieteicējam nav atzīstams par smagu. Uz to vispirms norāda fakts, ka pieteicējs, pieprasot atlīdzinājumu, gan iesniegumā iestādei, gan pieteikumā tiesai, ir akcentējis tādu savu personisko tiesību kā gods un cieņa aizskārumu, nevis aizskārumu sev kā bērna vecākam nodrošināt bērna intereses.

No lietas materiāliem tiesa konstatēja, ka līdz bērna šķiršanai no aizbildnes bērns pie pieteicēja nekad nav dzīvojis. Līdz ar to tiesa secināja, ka ar Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanu bērns no pieteicēja šķirts netika un ne bērna, ne pieteicēja ikdienā nekādas izmaiņas nenotika. Līdz ar to nav iemesla uzskatīt, ka Bāriņtiesas lēmums būtu tieši radījis aizskārumu pieteicējam kā bērna vecākam nodrošināt bērna intereses.

Lemjot par atlīdzinājuma piešķiršanu pieteicējam, tiesa ievērojamu nozīmi piešķīra arī faktam, ka pēc aizgādības tiesību pārtraukšanas pieteicējs pats nav izrādījis iniciatīvu pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanai; pieteicējs pēc Bāriņtiesas aicinājuma arī nav ieradies uz sēdi, kurā lemts jautājums par pārtraukto bērnu aizgādības tiesību atjaunošanu, un nekādus pierādījumus un paskaidrojumus bāriņtiesai nav iesniedzis. Pieteicējs šim jautājumam pievērsies vien pēc Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas, kaut gan bērna aizgādības tiesības pieteicējam pārtrauktas jau 2017.gada 15.augustā. Līdz ar to jautājumā par pārtraukto aizgādības tiesību risināšanu laikposmā no sākotnējā lēmuma līdz Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanai ir konstatējams absolūts pieteicēja līdzdarbības trūkums.

Tiesas vērtējumā pieteicēja rīcība (bezdarbība) pusotra gada garumā pati par sevi liecina, ka pieteicējam jautājums par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu bija maznozīmīgs.

Lai arī tiesa piekrita pieteicējam, ka Bāriņtiesas lēmumā konstatētie fakti un atbilstoši tiem izdarītais kļūdainais secinājums varēja pieteicējam likt justies aizskartam, pieteicējam ar Bāriņtiesas lēmumu nodarītais nemantiskais kaitējums nav uzskatāms par smagu. Apstāklis, ka pieteicējam bija jāskaidro situācija radiniekiem, lūdzot viņiem palīdzību, lai sagatavotu un iesniegtu tiesā pieteikumu, automātiski nerada pamatu uzskatīt, ka pieteicējam nodarīts smags kaitējums, jo pie kā pēc palīdzības vērsties – pie radiniekiem vai pie kvalificēta jurista – ir pašas personas izvēle, nevis kaitējums, kas tieši saistāms ar Bāriņtiesas lēmumu.

Tiesas sēdē pieteicējs vērsa uzmanību uz to, ka bērns, dzīvojot pie aizbildnes, ticis fiziski un emocionāli ietekmēts.

Tiesa norādīja, ka tā varētu piekrist, ka šis apstāklis ir sekas bērna šķiršanai no vecāka. Taču konkrētajā gadījumā ar Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanu bērns no pieteicēja šķirts netika. Turklāt no lietas materiāliem konstatējams, ka arī pēc sprieduma stāšanās spēkā lietā Nr.A420186319 pieteicējs turpināja uzticēt bērna ikdienas aizgādības funkciju realizēšanu bērna aizbildnei, nevis to uzņēmās pats. Bez tam, neraugoties uz saņemto informāciju par to, ka bērns objektīvu iemeslu dēļ pie aizbildnes atgriezties nevēlas, pieteicējs joprojām turpinājis uzskatīt, ka bērnam tur jāatgriežas vai jāuzturas Krīzes centrā, nevis pie pieteicēja. Jautājumā par bērna dzīvesvietu pieteicējs sācis līdzdarboties tikai pēc bāriņtiesas kategoriska uzstādījuma izņemt bērnu no Krīzes centra, ar norādi, ka pretējā gadījumā ar vienpersonisku lēmumu pieteicējam tiks pārtrauktas aizgādības tiesības. Ņemot vērā konstatēto, tiesa secināja, ka nav saskatāms, ka pieteicējam īpaši būtu rūpējis tas, kā bērnam pie aizbildnes klājas un kā tur bērns jūtas; bērna intereses pieteicējam nav bijušas prioritāras. Tāpēc nav pamata uzskatīt, ka pieteicējam ar Bāriņtiesas lēmumu nodarītais kaitējums ir smags.

Turklāt bez ievērības nav atstājama pieteicēja norāde tiesai, ka tiesību aizskārums viņam sācies jau no 2017.gada, kad tika pieņemts sākotnējais lēmums. Pirmkārt, kā norādīts jau iepriekš, pusotru gadu pieteicējs neko nav darījis, lai tiesību aizskārumu (ja uzskatīja, ka tāds viņam radīts) novērstu. Otrkārt, sākotnējais lēmums, pretēji pieteicēja norādītajam, nav ticis pārsūdzēts tiesā (Tiesu informācijas sistēmā pieejamā informācija), līdz ar to dokumentāri nav apstiprināts, ka sākotnējais lēmums būtu prettiesisks.

[4.5] Ņemot vērā konstatēto, tiesa atzina, ka taisnīgs un samērīgs atlīdzinājums pieteicējam konkrētajā situācijā papildus tam, ka bāriņtiesa ar 2020.gada 28.aprīļa lēmumu Nr.1-6/857 jau atjaunojusi pieteicējam pārtrauktās bērna aizgādības tiesības, ir rakstveida atvainošanās.

Lemt par bāriņtiesas priekšsēdētāja atcelšanu no amata izskatāmajā lietā tiesai nav ne pamata, ne kompetences.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2021.gada 14.maija spriedumu pieteikuma noraidītajā daļā (par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu naudā) pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību, kurā atkārtoja pieteikumā minētos argumentus. Papildus pieteicējs norādījis, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka no brīža, kad tika pieņemts nepamatotais Bāriņtiesas lēmums, līdz brīdim, kad tiesvedības ceļā panākts taisnīgs noregulējums, pagāja vairāk nekā gads. Minētā gada laikā pieteicējam tika radīts stress, pieteicējs nevarēja pilnvērtīgi pievērsties savai uzņēmējdarbībai (zemnieku saimniecībai). Tāpat ar lēmumu būtiski tika aizskartas bērna intereses, kuras sabiedrībā tiek vērtētas ļoti augstu.

Bērns dzīvo kopā ar pieteicēju jau kopš 2020.gada 17.oktobra, proti, jau vairāk kā pusgadu.

[6] Bāriņtiesa rakstveida paskaidrojumā pieteicēja apelācijas sūdzību neatzīst, pamatojoties uz šādiem argumentiem.

[6.1] Tiesību normas, kas regulē pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu, pamatā ir izdotas ar mērķi aizsargāt bērna vecāka intereses nodrošināt bērna intereses. Pieteicējs nav paskaidrojis, kā tika aizskartas viņa intereses nodrošināt bērna intereses, jo konkrētajā gadījumā ar Bāriņtiesas lēmumu bērns netika šķirts no pieteicēja. Līdz bērna šķiršanai no aizbildnes ģimenes bērns pie pieteicēja nekad nav dzīvojis, tādējādi, kā tas pamatoti tika norādīts pirmās instances tiesas spriedumā, ne bērna, ne pieteicēja ikdienā nekādas izmaiņas nenotika. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka Bāriņtiesas lēmums būtu tieši radījis aizskārumu pieteicējam kā bērna vecākam nodrošināt bērna intereses.

Tāpat arī pēc bērna aizgādības tiesību atjaunošanas pieteicējs turpināja uzticēt bērna ikdienas aizgādības funkciju realizēšanu bērna aizbildnei, nevis to uzņēmās pats. Pieteicējs nenokārtoja arī jautājumu par bērna pārstāvību un neizsniedza pilnvaru bērna vecmāmiņai, un faktiski bērns pusgadu atradās bez pārstāvības. Neskatoties uz saņemto informāciju, ka objektīvu iemeslu dēļ bērns nevēlas atgriezties pie aizbildnes, pieteicējs joprojām uzskatīja, ka bērnam ir jāatgriežas pie aizbildnes vai jāuzturas Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centra struktūrvienībā „Krīzes centrs". Tikai pēc bāriņtiesas aicinājuma paņemt bērnu no Krīzes centra, jo pretējā gadījumā var tikt pieņemts vienpersoniskais lēmums, pieteicējs paņēma bērnu pie sevis. Līdz ar to tiesa pareizi secināja, ka nav saskatāms, ka pieteicējam būtu rūpējis tas, kā bērnam pie aizbildnes klājas un kā bērns tur jūtas, bērna intereses pieteicējam nav bijušas prioritāras.

[6.2] Jautājumā par pārtraukto aizgādības tiesību risināšanu laikposmā no sākotnējā lēmuma līdz Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanai tiesa pamatoti konstatēja absolūtu pieteicēja līdzdarbības trūkumu.

[7] Dome rakstveida paskaidrojumā par pieteicēja apelācijas sūdzību norāda, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nesatur argumentus un pierādījumus, kurus pirmās instances tiesa nebūtu ņēmusi vērā un izvērtējusi. Tiesa pamatoti norādīja, ka atlīdzinājuma noteikšanā būtiska nozīme ir personas līdzdarbības pienākumam kaitējuma samazināšanā. Tā kā konkrētajā situācijā tika konstatēts absolūts pieteicēja līdzdarbības trūkums, pieteicējs ir līdzatbildīgs par izveidojušos situāciju.

Motīvu daļa

[8] Pirmās instances tiesa pieteicēja pieteikumu apmierināja daļā un par nematisko kaitējumu, kas pieteicējam nodarīts ar prettiesisko Bāriņtiesas lēmumu, noteica atlīdzinājumu ? rakstveida atvainošanās. Par pirmās instances tiesas spriedumu minētajā daļā apelācijas sūdzības nav iesniegtas, un pirmās instances tiesas spriedums šajā daļā ir stājies spēkā. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību izskata tikai daļā, ar kuru noraidīts pieteicēja pieteikums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu 5000 *euro* apmērā.

[9] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pārskatāmajā daļā pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar procesa dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem un pieteicēja pieteikumā un apelācijas sūdzībā ietvertajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, piemērojusi atbilstošās tiesību normas un pareizi tās interpretējusi, pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir pareizi un pietiekami, tādēļ apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzīstot pirmās instances tiesas spriedumā sniegto pamatojumu par pilnībā pietiekamu (sk. *šā sprieduma 4.punktu*), un atkārtoti izvērstāku argumentu izklāstu nenorāda.

Pieteicējs apelācijas sūdzībā pamatā ir atkārtojis pieteikumā norādītos argumentus, kurus pirmās instances tiesa ir pārbaudījusi un izvērtējusi. Tas, ka pieteicējam ir atšķirīgs viedoklis par lietā piemērojamo tiesību normu interpretāciju, nenozīmē, ka pirmās instances tiesas uz tā pamata izdarītie secinājumi ir nepareizi.

[11] Pieteikumā un apelācijas sūdzībā pieteicējs norādījis, ka viņš iesniedza domei iesniegumu par zaudējumu atlīdzinājumu saistībā ar Bāriņtiesas lēmumu, bet Lēmumā kļūdaini norādīts, ka pieteicējs vēlas saņemt atlīdzinājumu par 2020.gada 19.marta lēmumu, par kuru pieteicēja iesniegumā nekas nav minēts.

Apgabaltiesa konstatē, ka Lēmumā, norādot uz lēmumu, par kuru pieteicējs lūdz atlīdzināt nemantisko kaitējumu, ir minēts Bāriņtiesas 2020.gada 19.marta lēmums Nr.1-6/522.

Apgabaltiesa atzīst, ka Lēmumā Bāriņtiesas lēmuma datuma gadaskaitlis ir norādīts kļūdaini, 2019.gada vietā norādot 2020.gadu. Taču, no faktiskajiem apstākļiem to kopsakarā ir nepārprotams, ka attiecībā uz pieteicēju ar attiecīgu numuru Bāriņtiesas lēmums tika pieņemts 2019.gadā, Administratīvās apgabaltiesas un Senāta nolēmumi, uz kuriem ir atsauce Lēmumā, tika pieņemti, vērtējot Bāriņtiesas 2019.gada 19.marta lēmumu Nr.1-6/522, kā arī pieteicējs domē ir vērsies ar iesniegumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu par minēto lēmumu. Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka Lēmumā ir pieļauta acīmredzama pārrakstīšanās kļūda, kas nemaina Lēmuma būtību, kā arī nav atzīstama par būtisku procesuālu pārkāpumu.

[12] Apelācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nav ņēmusi vērā, ka no brīža, kad tika pieņemts nepamatotais Bāriņtiesas lēmums, līdz brīdim, kad tiesvedības ceļā panākts taisnīgs noregulējums, pagāja vairāk nekā gads. Minētā gada laikā pieteicējam tika radīts stress, pieteicējs nevarēja pilnvērtīgi pievērsties savai uzņēmējdarbībai (zemnieku saimniecībai).

Tātad apelācijas sūdzībā pieteicējs norāda uz tiesvedības procesa ilgumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu tostarp saista ar laiku un pūlēm, ko viņš veltījis, pārsūdzot Bāriņtiesas lēmumu un tiesas nolēmumu.

Minētā sakarā apgabaltiesa norāda, ka neērtības, kas rodas tā iemesla dēļ, ka prettiesisks lēmums ir jāpārsūdz tiesā, pašas par sevi nerada morālu kaitējumu. Tādi apstākļi kā nepieciešamība ar iesniegumiem vērsties institūcijās un tiesā nav uzskatāmi par morālās ciešanas radošiem, jo administratīvā akta pārsūdzēšana ir tiesību normās paredzēts privātpersonu tiesību aizsardzības mehānisms, kas pats par sevi nav uzskatāms par pazemojošu un morālas ciešanas izraisošu (*sk. Senāta 2008.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-45/2008 (A42254504*) un *Senāta 2009.gada 18.jūnija sprieduma*

lietā Nr.SKA-229/2009 (A42490806) 9.punktu). Līdz ar to apstāklis, ka pieteicējam vairāk kā gadu ilgai tiesvedībai bija jātērē savs laiks un pūles, pats par sevi nevar būt par pamatu noteikt pieteicējam nemantiskā kaitējuma atlīdzināmu naudā.

[13] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norāda arī uz stresu, kas savukārt liedza pieteicējam pilnvērtīgi veikt uzņēmējdarbību. Taču pieteicējs apelācijas sūdzībā nav argumentējis, kas tieši viņam ir radījis attiecīgo stresu, un kurus apstākļus saistībā ar to pirmās instances tiesa nav pārbaudījusi vai pareizi novērtējusi.

Apgabaltiesa konstatē, ka pirmās instances tiesas sēdē pieteicējs ir skaidrojis, ka visu šo laiku bija „izsists" laukā no darba, jo saņēma zvanus, ka bērnu grib vest prom, līdz ar to pieteicējs cīnījās un viņam nebija spēka darbam. Kā pieteicējs ir sapratis, viņi (Bāriņtiesa) gribēja bērnu „nopludināt" projām uz ārzemēm.

Minētajā sakarā pirmās instances tiesa spriedumā ir pamatoti norādījusi, ka būtiski ir ņemt vērā, ka konkrētajā gadījumā ar Bāriņtiesas lēmumu pieteicējs no bērna šķirts netika un ar Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanu ne pieteicēja, ne bērna ikdienā nekādas izmaiņas nenotika. No lietas materiāliem apgabaltiesa nekonstatē apstākļus, kas norādītu, ka laika periodā no Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas līdz bērna aizgādības tiesību atjaunošanai bērnu bija paredzēts vest prom un ka par to pieteicējs regulāri būtu saņēmis zvanus, kā arī, ka bērnam saskarsme ar pieteicēju tiktu liegta vai ierobežota. Šādi apstākļi neizriet arī no Administratīvā apgabaltiesas spriedumā lietā Nr.A420186319 norādītā.

Savukārt pieteicēja rīcība gan pirms Bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas, gan pēc tiesas nolēmuma lietā Nr.A420186319 spēkā stāšanās (retās tikšanās ar bērnu reizes, nekādas iniciatīvas neizrādīšana par pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu, neierašanās uz Bāriņtiesas sēdi, kur tiek lemts attiecīgais jautājums, nezvanīšana aizbildnei un neinteresēšanās par bērnu, pēc aizgādības tiesību atjaunošanas ilgstoša bērna ikdienas aizgādības funkciju realizēšanas uzticēšana bērna vecaimātei, neizdodot pilnvarojumu pārstāvēt bērnu, un neņemot vērā saņemto informāciju par bērna nevēlēšanos atgriezties pie vecāsmātes), novērtējot to kopsakarā, norāda, ka pieteicējam nav rūpējusi bērna dzīvesvieta un bērna intereses nav bijušas prioritāras. Secīgi nav piešķirama ticamība pieteicēja paskaidrojumam, ka pieteicējam Bāriņtiesas lēmuma rezultātā tika radīts būtisks stress.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pants prasa izvērtēt cietušā līdzatbildību. No šajā pantā noteiktā izriet cietušajam uzliktais pienākums aktīvi rīkoties, lai aizsargātu aizskartās tiesības. Savlaicīga nereaģēšana uz tiesību aizskārumu var liecināt, ka cietušais tiesību aizskārumu uzskata par maznozīmīgu, tādēļ cietušā nepamatota pasivitāte tiesību aizskāruma novēršanā var liecināt par to, ka kaitējums cietušajam nav radījis ievērojamas ciešanas. Turpretim cietušā aktīva un savlaicīga rīcība, lai novērstu, pārtrauktu vai mazinātu tiesību aizskārumu, apliecina cietušā subjektīvo attieksmi pret tiesību aizskāruma nozīmīgumu.

Apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai par pieteicēja līdzdarbības trūkumu un secina, ka pieteicējs ir līdzatbildīgs.

[14] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norāda, ka ar Bāriņtiesas lēmumu būtiski tika aizskartas bērna intereses, kuras sabiedrībā tiek vērtētas ļoti augstu.

Administratīvā procesa likuma 294.panta, kas reglamentē apelācijas sūdzības robežas, pirmā daļa paredz, ka apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt pieteikuma priekšmetu vai pamatu, ietvert jaunus prasījumus, kas nav pieteikti pirmās instances tiesā.

Administratīvā procesa likuma 302.panta otrā daļa noteic, ka apelācijas instances tiesa izskata tikai tos prasījumus, kuri izskatīti pirmās instances tiesā.

Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmās un otrās daļas normu jēga ir nodrošināt, ka apelācijas instances tiesa nelemj par tādu prasījumu, kas pirmās instances tiesā vispār nav skatīts, vai arī par tādu prasījumu, par kuru procesa dalībnieki pēc pirmās instances tiesas sprieduma vairs nevēlas turpināt tiesisko strīdu. Šis ierobežojums attiecas uz pieteicēja izvirzīto prasījumu (priekšmetu un pamatu) kā tādu, nevis uz argumentiem, kurus tiesa, izspriežot konkrētu prasījumu, apsver (*sk. Senāta 2020.gada 3.marta sprieduma lietā Nr.SKA-235/2020 11.punktu*).

Jautājums par to, kādas intereses prettiesiskā administratīvā akta rezultātā ir aizskartas un kāds kaitējums ir nodarīts, ir pieteikuma pamats, jo uz šā argumenta pamata pieteicējs apgalvo, ka pieteicējam pienākas attiecīgs kaitējuma atlīdzinājums naudā.

Apgabaltiesa konstatē, ka ne iesniegumā iestādei par kaitējuma atlīdzinājumu (*lietas 62.lapa*), ne pieteikumā tiesai pieteicējs nav norādījis, ka pieteicējs prasa nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu naudā, jo ar Bāriņtiesas lēmumu būtiski tika aizskartas bērna intereses. Tāpat pirmās instances tiesas sēdē pieteicējs nav norādījis uz bērna tiesību un interešu aizsārumu un to kā pamatu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumam naudā. Šādu argumentu pieteicējs ir ietvēris tikai apelācijas sūdzībā. Ņemot vērā, ka šāds pieteikuma pamats ir ietverts tikai apelācijas sūdzībā, tas nav pieļaujams un nav pārbaudāms pēc būtības.

[15] Rezumējot apgabaltiesa atzīst, ka konstatētajos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos pieteicējam piešķirtais atlīdzinājums – iestādes rakstveida atvainošanās – ir atbilstīgs atlīdzinājums kaitējumam, ko cietis pieteicējs, un nav pamata kaitējuma atlīdzinājumam naudā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izdot labvēlīgu administratīvo aktu par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma 5000 *euro* piešķiršanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Juhņeviča-Knoka

Tiesneses S.Kanenberga

I.Meldere